HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

השתא ברי טמאים אתון דכתיב [1]טומאתה בשוליה אמר ליה תא חזי מה כתיב בהו [2]השוכן אתם בתוך טומאתם אפילו בזמן שהן טמאין שכינה שרויה ביניהן [א]וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש [ב]האי הימנו ודבר אחר הוא ולא הוי היקש [ג]הניחא למאן דאמר לא הוי היקש אלא למאן דאמר הוי היקש מאי איכא למימר מקומות הוא דגמרי מהדדי אי בעית אימא חוץ מבפנים בחדא זימנא גמר תנא כשהוא מזה אינו מזה על הפרוכת אלא כנגד הפרוכת [ד]אמר ר' אלעזר בר' יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר ושעיר של יום הכפורים ודילמא דפר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז הוו דחזא דעבידי כסדרן ותנן נמי גבי פר העלם דבר של צבור כי האי גוונא כשהוא מזה לא היו נוגעין בפרוכת ואם נגעו נגעו אמר רבי אלעזר ברבי יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ודילמא דפר ושעיר של יום הכפורים נינהו דחזנהו דעבידי שלא כסדרן נתערבו לו דמים בדמים אמר רבא נותן אחת למעלה ושבע למטה ועולה לו לכאן ולכאן אמרוה קמיה דרבי ירמיה אמר [ה]בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן הא קא יהיב למעלה דשעיר מקמי מטה דפר והתורה אמרה [3]וכלה מכפר את הקדש כלה דם הפר ואחר כך כלה דם השעיר אלא אמר רבי ירמיה [א]נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם הפר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם השעיר נתערבו לו דמים בדמים במתנות האחרונות סבר רב פפא קמיה דרבא למימר נותן שבע למטה לשם פר ולשם שעיר וחוזר ונותן אחת למעלה לשם שעיר אמר ליה רבא עד השתא קרו לן טפשאי והשתא טפשאי דטפשאי דקא מגמרינן להו ולא גמירי והא קא יהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר והתורה אמרה תן למעלה ואחר כך למטה

אלא

השתא ברי. ודאי טמאים אתון ואין שכינה ביניכם שורה בטומאה: **וכי דבר הלמד בהיקש.** כגון פר שלמד במתנות פנים אחת למעלה מן השעיר בהיקש והשעיר שבע למטה בהיקש מן הפר חוזרין ומלמדין מתנות שבפנים על מתנות הפרוכת בהיקש דוכן יעשה לאהל מועד [ו] וקיימא לן במסכת זבחים (דף מט:) דאין למדין בקדשים היקש מן ההיקש: **הימנו ודבר אחר.** היקש הראשון לאו היקש הוא שהרי בין בפר בין בשעיר כתיב מעלה ומטה ולא הוצרכו ללמוד זה מזה אלא את המנין הלכך כל חד וחד מעצמו למד מקצת ודבר אחר מסייעו במקצת ואין זה למד בהיקש. והיכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד (א) בהו כגון אם לא נאמר למטה בשעיר כלל או למעלה בפר לא נאמר כלל ולמדו הבהמות זו מזו בהיקש היינו היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: **הניחא למאן דאמר וכו'.** פלוגתא בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף נז.): **מקומות הוא דגמרי מהדדי.** אין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הראשון למדו בהמות זו מזו ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר ובהיקש השני לא הוקש שום דבר לאחת מן הבהמות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מחברתה אלא המקומות הוקשו זה לזה וכן יעשה לאהל מועד כאשר כפר על הקודש והקודש לא למד כלום מתחלה בהיקש אלא הפר הוקש לשעיר והשעיר לפר במתנות הקודש: **ואי בעית אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמר.** אי נמי סבירא לן דפנים בהיקש למד יכול לחזור וללמוד על ההיכל בבת אחת מה שכתוב בו בפירוש כגון אחת למעלה בשעיר ושבע למטה בפר ועמהם אף מה שלמד בהיקש והיכי דמי היקש שאינו למד מן ההיקש כגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן לפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש אבל השתא דהוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו למד הכל בבת אחת: **אני ראיתיה ברומי.** במסכת מעילה (דף יז:) גבי בן תלמיון נעשה נס לר' אלעזר ברבי יוסי שריפא את בת מלך רומי שנכנס שד בגופה ששמו בן תלמיון והכניסוהו לאוצר המלך ליטול כל מה שירצה ולא היה חפץ אלא ליטול משם איגרות שכתבו גזירות שגזרו על ישראל ומצאם וקרעם ° ושם ראה כלי בית המקדש באוצר: **כסדרן.** מלמעלה למטה [ז] כמצליף: **דמים בדמים.** של פר ושל שעיר קודם שנתן בפנים כלום: **בארעא דחשוכא.** בבבל שהיא מצולה: **הא קא יהיב למעלה דשעיר.** שנותן אחת למעלה לשם פר ולשם שעיר: **וכלה מכפר.** כלה הכפרות כמו שהן אמורות בענין: **במתנות אחרונות.** אחר שנתן אחת למעלה מן הפר:

כוסות

הימנו ודבר אחר לא הוי היקש. להאי שינויא קשה הא דקאמרינן לעיל בברייתא לא יאמר למטה בשעיר וכו' דא"כ לא הוה יליף אלא מהיקשא דפר דהשתא לא הוי הימנו ודבר אחר וי"ל דברייתא דלעיל סבירא לה דהימנו ודבר אחר הוי היקש וקל להבין: **חוץ** מפנים בדבר אחד גמר. פי' רש"י איידי דניתן היקש לידרש בדברים המפורשין בפנים כגון למטה בפר ומעלה בשעיר נלמוד בבת אחת אף הלמד בהיקש עמו ותימה הוא לומר כן דהא יותרת הכבד ושתי הכליות דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם ופר העלם גמר מפר כהן משיח חשיב היקש מהיקש בזבחים פרק ב"ש (זבחים דף מא.) אע"ג דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם לענין הזאות דכתיבן בגופיה וכן בפ' איזהו מקומן (שם דף נה.) דלא גמרינן זבחי שלמי צבור שהן קדשי קדשים ובעי צפון מדאיתקש לחטאת ואע"ג דנפקא לן מהיקישא שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה דכתיב בחטאת (ויקרא ו) בגופיה וכן אשם לא יליף התם צפון מדאיתקיש לחטאת אע"ג דגמרינן נמי מההוא היקשא סמיכה דכתיב בגופיה דחטאת מיהו כל זה נ"ל לתרץ דלא דמו להא דהכא דהכא כל ההזאות חשיב חד עניינא וכיון דגלי מקצת בגופיה גמרינן נמי בחד זימנא אפילו מאי דיליף בהיקש אבל הנך לאו חד עניינא נינהו ור"י פי' דמאחת למעלה דכתב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר ומשבע למטה דפר יליף בחוץ בין בפר בין בשעיר דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי הבהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר בפנים וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי הבהמות באהל מועד ולא נהירא לריב"א לשון בחד זימנא גמר דהכי הוה ליה למימר פר בחוץ למעלה משעיר גמר ושעיר בחוץ למטה מפר גמר ונראה לו פי' רש"י ולא דמי לכל הנך שהביא ר"י דהכא כיון דכתיב וכן יעשה באהל מועד מסתמא קאי אהזאות דכתיב בגופייהו דהיינו אחת למעלה דשעיר ושבע למטה דפר שהרי לא היה עושה לפני ולפנים אלא הזאות והאי כתב וכן יעשה וא"כ צריכין אנו ללמוד בחד זימנא גם מה שלמדנו בהיקש ° שאם לא כן אז לא הייתי מקיים וכן יעשה דמשמע לגמרי יעשה באהל מועד כמו לפני ולפנים וקרובים תירוץ זה ותירוץ שכתבתי אני למעלה להיות שוין[ח]: **אני** ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טפי דמים מפר העלם דבר. הקשה ריב"א והא בבית ראשון לא הוו פרוכת ובבית שני דהוו פרוכת לא היו מקריבין פר העלם דבר כדתנן בפ"ק דמגילה (דף ט:) אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות דכהן משיח מקריבו ולא מרובה בגדים ותירץ דבבית ראשון הוה ובפרוכת דבבי איירי ור"י תירץ דבבית שני הוה והאי דמגילה איירי בהוראת כהן משיח לעצמו דקיימא לן הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לצבור דמייתי פר אם טעה ועשה כהוראת עצמו ודוקא משיח דכתיב ואם הכהן המשיח אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד ומייתי כשבה או שעירה אבל פר העלם דבר של צבור אפילו כהן הדיוט מצי לאקרוביה כדאיתא בת"כ וכן מוכח דבבית שני איירי דאי בבית ראשון נימא של פר כהן משיח אלא ע"כ בבית שני איירי ולהכי לא קאמר נמי של פר כהן משיח דכהן משיח בבית שני לא הוה דיאשיהו גנז שמן המשחה [לעיל נב:]: **כלה** דם הפר ואח"כ כלה דם השעיר. לא ידענא מאי איצטריך לאיתויי האי קרא תיפוק ליה מדכתיב מתנות דם הפר ברישא וכתיב חוקה ושמא י"ל דלהכי אייתי האי קרא דאי מדכתיב חוקה ה"א מחוקה לא ילפינן אלא היכא דשינה הסדר של מעשה שלם כגון אם הקדים כל עבודת שעיר דבחד מקום מקמי מתנות דפר אבל כי האי גוונא שאינו מקדים אלא אחת ממתנות דשעיר מקמי שבע מתנות דפר לא מעכב להכי מייתי מדכתיב וכלה התורה אמרה כלה דם הפר לגמרי ואח"כ כלה דם השעיר והוי כמו שינה הכתוב עליו לעכב:

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הלכה י:

רבינו חננאל

ואקשינן וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. כלומר, הפר והשעיר תרוייהו גמרי מהדדי אחת למעלה ושבע למטה מבית לפרוכת בהיקש, דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר, גמרינן שיהיו עשיותיהן שוין, היאך חוזרין ומלמדין בהיקש, מדכתיב וכןיעשה לאהל מועד להזות אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר וכן מדם השעיר באהל מועד כנגד הפרכת, והא קיימא לן בין לרבינא בין לרבא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש. וזה מפורש בשחיטת קדשים פרק איזהו מקומן של זבחים כו' בתחילתו בענין שחיטת קדשים בצפון. וכך סוגיא דשמעתא במקומה, נאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, ונאמר בחטאת ושחט את החטאת במקום העולה, דכתיב זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה', הנה גמרה החטאת שחיטה בצפון בהיקש מן העולה. וכתיב באשם מצורע ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה. ואמרינן למה לי לאקושי לחטאת ולעולה. ואמר רבינא צריכי, דאי אקשיה לחטאת ולא אקשיה לעולה, הוה אמינא חטאת מהיכן גמר מעולה, וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ו[מ]למד בהיקש. וליקשיה לעולה, א"ל אי אקשיה לעולה הוה אמינא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. ואמאי לא אקשיה לחטאת, משום דניחא ליה לאקושיה לעיקר ולא לטפל. כיון דאיכא למימר הכי, להכי אקשיה לחטאת ולעולה, דלא ליהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. רבא אמר דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש מהכא, כאשר יורם משור זבח השלמים כו', ואסיקנא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אי מדרבא אי מדרבינא. ופרקינן אינו זה חוזר ומלמד בהיקש, ממנו ודבר אחר הוא. כלומר, זה שאתה למד ממנו דבר אחר, אינו אותו הדבר שלמד הוא בהיקש אלא זולתו הוא, וכי האי גוונא לא הוי היקש. הניחא לר' עקיבא דסבר כי האי גוונא הוי היקש, שנאמר ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וגו'. ואמרינן הקיש הכתוב את הבכור לחזה ושוק של שלמים, מה חזה ושוק של שלמים לב' ימים ולילה, אף הבכור לב' ימים ולילה. ובא ר' יוסי הגלילי להקישו לחזה ושוק של תודה ליום ולילה. ולא מצא ר' עקיבא להשיבו אלא כתיב ובשרם יהיה, שאין ת"ל יהיה, מה ת"ל יהיה הוסיף הכתוב הויה אחרת לבכור כלומר יום אחד. מכלל דתרווייהו סבירא להו דבכה"ג הוי היקש. ובא ר' ישמעאל ואמר עקיבא טעיתה, שלמים למדו א) ממעשר בהמה לעניין (חמורה) [תמורה], ואמרת בתמיה וכי הלמד בהיקש וחוזר ומלמד בהיקש זה דבר אחד הוא. הא אין עליך לדון אלא בהיקשא כלשון הראשון ולא מרבויי הכתובים. ואמרינן התם במאי פליגי בהימנו ודבר אחר, ר' ישמעאל סבר לא הוי היקש, ור' עקיבה ור' יוסי הגלילי סברי הוי היקש. בשלמא למאן דאמר לא הוי היקש, [היינו] דכתיב וכן יעשה לאהל מועד, שהקיש הכתוב דם שעיר לדם הפר, ולא חזר ולמד מדם השעיר אותו הדבר שלמדו מדם הפר אלא ההזאות שכתובים בגופן בפירוש בהימנו ודבר אחר הוא זה. כשם שמזה לפני ולפנים מדם הפר ומדם השעיר כך עושה ומזה בהיכל, אלא למאן דאמר הוי היקש מאי איכא למימר. ופרקינן מקום ממקום גמר. כלומר ההיכל גמר מקדש הקדשים כך כתיב וכפר על הקדש זה קדש הקדשים, וכן יעשה לאהל מועד זה ההיכל, ולא גמר הזאות הזאות אלא כשם שלפנים כך וכך הזיות, כך בהיכל. **איבעית** אימא חוץ ופנים בחד זימנא גמר. כלומר אמר רחמנא כפרה בפנים מדם הפר ומדם השעיר, וכפרה בהיכל. וכתיב אחר כך ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. גמרי מהדדי כי בכל מקום עשייתן שוה. ואמרינן התם בשלמא למאן דאמר לא הוי היקש, היינו דכתיב בשלמי צבור ממושבותיכם תביאו לחם תנופה, שאין ת"ל תביאו, כלומר, דיי לו והקרבתם מנחה חדשה לה' ממושבותיכם (תביאו) לחם תנופה שתים שני עשרונים. מה ת"ל תביאו, לרבות לחמי תודה (שאין) [שהן] לחם שלמים כזה שיהיו כמות זה, מה זה הלחם עשרון לחלה שנאמר שתים שני עשרונים, אף חלות תודה עשרון לחלה. אימא שלמי צבור הכל שני עשרונים, אף לחמי תודה כן, ת"ל תהיינה, כלומר אלו שני עשרונים ולא לחמי תודה שני עשרונים. ולמדנו שלחמי תודה הן עשר חלות חמץ, מדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה', ולמדנו תרומת ה' מתרומת מעשר. הנה למדנו שהן עשר, שלא מצאנו דבר שחייב להוציא ממנו תרומה בפחות מעשרה. ולמדנו עשרה עשרונות לחמץ משלמי צבור שהן עשרון לחלה ב)(והוא זה וזה) חלת לחם חמץ. אבל עשרה עשרונות למצה של

מסורת הש"ס

א) [זבחים מח. מט: נה.], ב) [מנחות עח.], ג) זבחים נז., ד) מעילה יז:, ה) פסחים לד: זבחים פ: מנחות נב. [בכורות כה: כתובות עה.], ו) [ויקרא טז], ז) [לעיל טו. נד:], ח) [וע"ע תוס' זבחים נז: ד"ה ולב"א],

תורה אור השלם

1. טֻמְאָתָהּ בְּשׁוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אֵין מְנַחֵם לָהּ רְאֵה יְיָ אֶת עָנְיִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב: איכה א ט

2. וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: ויקרא טז טז

3. וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי: ויקרא טז כ

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אני ראיתיה ברומי. ושם ראה כלי בית המקדש. באבות דר"נ פ' מ"א מכתשת של בית אבטינס שלחן ומנורה ופרוכת ועדיין מונחים ברומי: תוס' ד"ה חוץ וכו' שאם לא כן אז לא הייתי מקיים. עיין לעיל דף נא ע"א תוס' ד"ה דוחה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הימנו כו' שאין חוזר ומלמד בהיקש כגון אם לא:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' ישנים

שייך לעמוד קודם

היכי דלרבי יהודה דהויא כאשת איש לכי מיית מגורשת ה"נ מסתמא לרבי יוסי. ואומר רבינו דשאני התם כי הדבר עומד להתברר ממילא אם ימות אם יחיה ולכך יש ברירה אבל כאן אין הדבר עומד להתברר, וכן בההיא דעירובין דמעשר שני זה מחולל על הסלע שתעלה מן הכיס דמסקינן התם לרבי יוסי דלא חילל היינו נמי דבר שאינו עומד להתברר, מיהו כי האי גוונא קאמר בריש כל הגט [גיטין כה, א] על רבי יהודה ומפליג בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, (מאי) [והאי] סיגיא דעומד להתברר דפירש [הוי] מצינן למימר התם, אבל על רבי שמעון לא היה יכול לומר שם זה החילוק. הגה"ה. ומכח זה מתרץ רבינו הא דקשיא ליה דשמואל אדשמואל דאית ליה ברירה בגיטין פרק מי שאחזו גבי הא דאתקין בגיטא דשכיב מרע אם מתי הוי גיטא, אלמא אית [ליה] ברירה ואילו בשלהי בילה [לז, ב] לית ליה לשמואל ברירה גבי שנים שלקחו בהמה וחבית בשותפות, ואומר רבינו דשאני בההיא דבילה שאין הדבר ניכר שיהא עומד להתברר שיחלקוה חלק פלוני לזה וחלק פלוני לזה קודם שחלקו, אבל גבי אם לא מתי הדבר עומד להתברר אם יחיה או לאו. מיהו קשה לרבינו מדאמרינן בב"ק פרק מרובה [סט, א] אי הכי קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דאמר ר' יוחנן כל המתלקט כו' והא אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן כו', ומאי קושיא והלא גבי כל שילקטו עניים היום הדבר עומד להתברר איזה ילקטו איזה לא ילקטו אבל גבי אחין אין [עומד להתברר] לעולם חלק הראוי לכל אחד ואחד, ועוד אמאי בעי למימר מעיקרא דמהפכינן ברייתא כל שילקטו משום ההיא דהלוקח יין, והלא התם אין הדבר עומד להתברר כי [אפשר] יבקע הנוד כמו שהוא עומד להתברר גבי ילקטו. ואומר רבינו שהיה יכול לומר כן אלא שרוצה להעמיד שם תירוץ אחר. אבל קשה לה"ר אלחנן דר' מאיר אדרבי מאיר דבהך דהלוקח יין אית ליה ברירה ובבכורות פרק יש בכור [מח, א] בגמרא מי שלא ביכרה כו' מספקא ליה אי יורשין הוו אי לקוחות הוו אלמא מספקא ליה אי יש ברירה אי לא, ועוד קשה דרבא אדרבא דקאמר התם בפרק יש בכור דר"מ ורבי יהודה אית להו דרב אסי דמספקא ליה אי יורשים הוו אי לקוחות הוו ובריש כל הגט קאמר רבא דבין לרבי יהודה בין לר' שמעון אית להו ברירה וטעמא דהלוקח יין משום דיבקע הנוד. ועל כן נראה לרבינו דאפילו האי דאית ליה אין ברירה יכול לסבור דיש ברירה [כ]שהתנה בפירוש כגון ב' לוגין שאני עתיד כו' והריני בועליך דפרק כל הגט והרי זה גיטיך מהיום כו' [דפרק מי שאחזו], ובתירוץ זה מיתרצא קושיא (דרבי יוסי אדרבי יוסי) [דרבי מאיר אדרבי מאיר] ודשמואל אדשמואל דשאני גבי גט דשכיב מרע שהתנה מתחלה. ועוד הקשה ה"ר אלחנן למה מקשה בבבא קמא מדרבי יוחנן דכל המתלקט להאיך דאחין שחלקו לישני ליה דגבי מתלקט איכא תנאי, וי"ל כדפרישית דאינו חושב תירוצו של איפוך עיקר. ולפירוש רבינו דמפרש בשמעתין דברירה גבי ההיא דלא מצא ידיו ורגליו דרבי יוחנן (יש) [אין] לו ברירה כו' שאפילו אותן תנאים שסוברים אין ברירה לא היו מודים לרבי יוחנן דאין ברירה גבי אחין שחלקו אלא ילפינן מחלוקת ארץ ישראל אתי שפיר שסובר התלמוד דרבי (יוסי) [יוחנן] סבר דאין ברירה ויש לנו

א) הגי' לפנינו בזבחים שם תודה מהיכן למדה משלמים וכי דבר הלמד בהיקש וכו' וכ"ה בספרי בפ' קרח ולפי זה אדרבה ר"י סובר דהוי היקש אבל רבינו נראה שהיה לו גי' אחרת שם וצ"ע. ב) נראה דצ"ל מזה וזה הוא חלת לחם חמץ.

ה) עי' לעיל טו. ויג: בלשון רש"י ז"ל ועיין ש"י.